

Månadsbrev till Ekumeniska Kommuniteten i Bjärka-Säby

Februari 2011

Kära vänner,

Månaden som ligger bakom har vi firat Jesu dop, en av årets stora andliga fester, den händelse genom vilken Anden sänker sig ner över Jesus i en duvas gestalt. I förra brevet berörde vi sambandet mellan Jesu födelse och hans dop. De två händelserna firas ju tätt intill varandra under kyrkans år, och dopet var betecknande nog det som firades först, innan födelsen i Betlehem började högtidlighållas som en egen fest den 25 december.

Jesus blir ingalunda Guds son genom dopet, en föreställning som spred sig i gnostiska kretsar i den tidiga kyrkan. Barnet som Maria höll i sin famn var identiskt med honom som skapat världarna och föder korparna. Därför kallar kyrkan Maria för *Guds moder*. Men när Gud trädde in i världen "avstod han från allt", som Paulus uttrycker det. Han förblev Gud, men lade av sin gudomliga härlighet för att i allt dela människans villkor. Därför drog han inte heller någon större uppmärksamhet till sig under sina första trettio år. Han levde som en jude bland judar, undervisades i *Toran*, arbetade med sina händer, gick i synagogan på sabbaten. Det är först när Anden kommer över Jesus vid dopet, som han framträder i världen som profet.

I Jesus når de tre stora ämbetena i Israel sin höjdpunkt. Han är både *prästen, kungen och profeten*. De två första fördes vidare genom succession. Därför lägger evangelisterna vikt vid Jesu släkttavla: han är av Jishajs rot. Med profeterna var det annorlunda. De dök upp oväntat, som från ingenstans, utvalda av Gud, smorda med helig Ande för ett specialuppdrag. Vad är det som utmärker profeterna? De talar ord från Gud, ja, men mer än så: de låter folket känna insidan av Guds hjärta. Profeten är en person, inte en mikrofon. Profeterna talar med lidelse, de är fyllda av patos, berörda, skakade, vädjande, känslolösa. I allt detta uppenbarar de Guds innersta. Den Gud de representerar är inte avlägsen, innesluten i sig själv, oengagerad och likgiltig för människans öde. Inga gestalter i Bibeln låter oss så påtagligt som profeterna känna hur Gud är fylld av omsorg om sitt folk, hur medkänslan och medlidandet är en förtärande eld i hans kropp

Allt detta får sina mest kraftfulla uttryck i Jesus från Nasaret, profeternas profet. I mötet med honom förstår vi att Gud älskar med en stormvinds kraft. Vi talar ibland lite nedlåtande om känslor – "tron bygger inte på känslor", vilket är riktigt – men vem har hört talas om en kärlek som är befriad från känslor? Hur vore sådan kärlek? Kyllig, oberörd, distanserad. Mötet med de gammaltestamentliga profeterna kan upplevas omskakande, ibland på gränsen till outhärdligt, genom deras bistra, stränga och omutliga budskap om dom och omvändelse. Men just här reflekterar de bråddjupen i Guds hjärta. Genom profeten hör vi Herren skaka. Varför reagerar Gud så häftigt när det utvalda folket horar med andra gudar? Därför att han älskar sitt folk med en sveklös kärlek. Guds skälvande vrede är kärlekens ofrånkomliga andra sida. Profeterna låter oss

känna hur Gud darrar och skakar, lider och sörjer, längtar och vädjar. Med sin person slår profeten en bro mellan den oändlige Guden och den skapade världen. Gud är förvisso det stora Mysteriet, ofattbar och utsäglig, han skall inte förväxlas med sin skapelse, människan – men det innebär inte att han är långt borta, oengagerad och frånvarande i förhållande till den värld han skapat. "Du finns ju mitt ibland oss, Herre..."¹

Redan genom inkarnationen överbryggas svalt mellan Gud och människa. När Jesus föds förenas Gud och människa, i en enda person. (Här överskrids den ontologiska klyftan.) När Kristus dör försonas Gud och människa, "i en enda kropp"². (Här överbryggas den klyfta synden skapat.) Hela Jesu liv, mellan krubban och korset, är ett enda rop om att Gud har kommit oss nära: "...ditt namn är utropat över oss"³. Vi rör nu vid Jesu profetiska gärning. Profeterna ropar ut Guds namn över människorna, de förkroppsligar "Guds oändliga godhet, fördragsamhet och tålmod"⁴ över ett folk som inte längre bryr sig om honom. När profeten ropar ut sin förtvivlan, är det Guds hjärta som kommer i dagen. Profeten är, i den Helige Ande, en förlängning av Gud i världen.

Om detta gäller alla profeter, gäller det än mer Jesus. Därför inleder han sin gärning med att rulla upp Skriften i Nasarets synagoga och ikläda sig profetens roll. "Herrens Ande är över mig, ty han har smort mig till att frambära ett glädjebud till de fattiga..."⁵ När Jesus gråter över Jerusalem, eller i vredesmod rensar bland stånden i templet, röjer sig Guds innersta. Profeten är genom sin *karisma* en förlängning av Gud i världen; Kristus är i sitt *väsen* det gudomligas förlängning bland människorna. I denna mening är varje kristen kallad att vara Kristus – *Christianus alter Christos* – och därmed kallad till profet. Vi är inte Kristus till vårt väsen, men genom profetians Ande blir en människa, inte bara Guds mun utan också Guds vän. Anden "frambringar profeter och vänner till Gud", heter det i Vishetens bok i en återkommande läsning i liturgin under tiden efter Epifania.⁶ Det hör ihop: man kan inte vara Guds profet om man inte är Guds vän, och man kan inte vara Guds vän utan att bli en profet. Det är den djupa *kommunionen* med Gud som låter profeten tala Guds ord så att Guds innersta avslöjas. Han förmedlar inte bara Guds intentioner, utan själva magkänslan hos Gud.

Därför heter det i Ordspråksboken, att "utan profeter blir folket tygellöst", något som både Israels och kyrkans historia vittnar om. När Guds folk tappar orienteringen, förslöas och förvildas, sänder Gud sina profeter. De träder fram ur den tystnad och ensamhet där de bottnat i Guds vänskap. En Antonios på 300-talet, en Benedictus på 500-talet, en Katarina av Sienna på 1200-talet, en John Wesley på 1700-talet, en Lilla Thérèse och en Emil Gustafson på 1800-talet. Genom vad de *är*, mer än genom vad de *säger*, lämnar de avtryck som inte går att utplåna.

*

¹ Jer 14:9a

² Ef 2:16

³ Jer 14:9b

⁴ Rom 2:4

⁵ Luk 4:18

⁶ Vish 7:27

Kloster, kommuniteter och väckelserörelser har ett gemensamt drag genom att deras spiritualitet är profetisk. Självfallet uppvisar de skillnader i särdrag. Jesaja och Jeremia var ytterligt olika i temperament och uttryckssätt, men de var båda profeter. John Wesley och Lilla Thérèse var allt annat än lika, men de var båda profeter. Guds innersta bröt fram genom dem. Den profetiska karisman är livsnödvändig i kyrkan, vilket inte innebär att kyrkan enbart kan grundas på den. Därför har klostren aldrig byggt kyrkor. Kyrkan måste byggas både på apostlarnas *och* på profeternas grund. Inte bara apostlarna, inte bara profeterna, utan de båda tillsammans låter kyrkan framträda som kyrka – himlen på jorden – i all sin fullhet.

När jag vid flera tillfällen sagt, vilket några kanske uppfattat en aning drastiskt, att kyrkan svårligen kommer att överleva de närmaste hundra åren i Europa om vi inte återfår ett vitalt klosterliv, så är det just detta jag avsett: Kyrkan måste återfå sina profeter och profetiska härdar. Klostren har genom historien utgjort en avgörande och utmanande profetisk närvaro i kyrkan och samhället. Dessa har alltid formats av någon, eller några, som på ett särskilt sätt varit bärare av den profetiska karisman och genom sina liv dragit in andra i profetians sfär. När Anden grep Bernhard av Clairvaux vid 1100-talets början stod han inte ensam och knackade på klosterporten i Citaeux. Guds glöd i hans bröst hade redan antänt ett trettiotal vänner och syskon i hans närhet; från första dagen följde de honom in i klostret.

När vi som ekumenisk kommunitet i Bjärka-Säby frågar efter vår kallelse och vårt syfte – *Varför finns vi till som kommunitet?* – får vi aldrig glömma detta. En andlig gemenskap behöver fylla många behov, men en kommunitet som ber om ett klosterliv och ett monastiskt hjärta för vår tid måste vara klar över det väsentliga: *Vår kallelse är att vara en gemenskap som frambringar profeter och vänner åt Gud!* Vi är inte en kyrka, vi är inte en ersättning för församlingar på sparlåga, vi är inte ett sällskap för andligt finlir – vi är en *communio* som ber, lever och arbetar för att kyrkan skall vara kyrka, Kristi kropp i all sin skönhet och skörhet.

Därför vill jag mana oss alla att under detta år be om ett större mått av profetisk Ande i våra liv och vår gemenskap. *Om ändå hela Herrens folk vore profeter! Om Herren ändå ville låta sin Ande komma över dem alla!*⁷ Kunde Mose brista ut i dessa ord, borde vi än mer kunna göra det. Vi *kan* alla profetera, säger Paulus. Gud har låtit sin Ande komma över oss för att vi skall känna slagen i Guds hjärta, och i någon mån vibrera i takt med dessa slag. Men några är kallade att på ett särskilt sätt vara profeter. Det är deras kors och deras gåva, deras öde och salighet på samma gång. Profeten blir aldrig fri från Gud och måste därför göra sig fri från det mesta. Gud är profetens patos och profession; profeten är den Heliges daglönare, dag och natt känner han vandan och trånaden i Guds innersta. Den som själv ber om att få bli profet har förmodligen inte förstått vad saken gäller. Men *vi* måste be om profeter, och framför allt be för dem. Utan profeter mister kyrkan fattningen och allt som återstår är en tröstekur.

*

⁷ 4 Mos 11:29

Om några veckor inleder vi förberedelserna inför Stora fastan, denna vanskliga och underbara tid av året då "profetkammaren" på ett särskilt sätt kallar på oss. Men innan dess, om bara några dagar, inväntar vi en av årstidens härliga ljusfester, *Herrens möte med Symeon* i templet fyrtio dagar efter födelsen i Betlehem. Första söndagen i februari firas Kyndelsmässodagen.⁸ Tidigt i kyrkans historia kom gudstjänsten denna söndag att innehålla både ljusprocessioner och ljusvälsignelse. Ljus som skulle användas i liturgin under det kommande året bars fram och välsignades i gudstjänsten, något som också sker i mässan i Bjärka-Säby denna söndag. När hela församlingen med brinnande ljus i sina händer lyssnar till evangeliet om Jesus som världens ljus, blir de vittnen om den kristna kallelsen: att ta emot Jesus och hålla honom i sin famn, för att själv bli en ljusgestalt!

Att tända ljus i kyrkan är inte oförargligt. Ljuständning i gudstjänsten är inte avsett för att skapa stämning. Ljuset är en del av liturgin. Som sådant både förkunnar och manifesterar det en andlig verklighet. Varje gång vi tänder ett ljus när vi ber och firar gudstjänst förkunnar vi att Kristus är världens ljus. Ja, han är "ljus av ljus", som vi säger i trosbekännelsen. Ljuset påminner oss på samma gång om vår kallelse: den kristne är, likt Kristus, världens ljus. Att vara ett ljus är allt annat än riskfritt. Ljuset lyser och värmer endast om det brinner ner och förtärs. Därmed avbildas det självutgivande liv som Jesus gett oss att efterfölja, i bön och handling.

Kyndelsmässodagen hör till de fester som är beroende av julen, eftersom den firas fyrtio dagar efter denna, och markerar jultidens slutpunkt. Dagen har sin historiska bakgrund i den judiska lagens bud om att allt förstfött som öppnar moderlivet skulle offras åt Herren. När ett barn föddes skulle modern bege sig till templet i Jerusalem fyrtio dagar efter barnets födelse och offra ett lamm. I Tredje Moseboken 12 heter det: "Om hon inte har råd att offra ett lamm, skall hon ta två turturduvor eller två andra duvor." Av Lukas berättelse förstår vi att Maria och Josef inte hörde till de välbeställda bland folket, de frambar två turturduvor eller duvor, de fattigas offer.

Firandet av kyndelsmässofesten i kyrkan har sitt ursprung på 300-talet och kom från Jerusalem. Från sitt besök i staden på 380-talet beskriver Egeria i sina resebrev hur festen inleddes med att man gick i procession till Uppståndelsekyrkan, och hur den firades "med största glädje liksom under påsken".⁹ Från Jerusalem spred den sig till övriga delar av kristenheten, och Kyrillos av Alexandria kallar den på 400-talet för "den strålande festen till Herrens ära". Av Egerias skildring från Jerusalem framgår att den till en början var förlagd till den 14 februari, det vill säga fyrtio dagar efter Epifania. Men när julfirandet i väst kom att förläggas till den 25 december flyttades Kyndelsmässodagen följdriktigt till den 2 februari, då den nu firas i hela kyrkan. Fram till 1772 var denna en helgdag i Sverige, men firas sedan dess på den söndag som infaller mellan den 2 och 8 februari, dock alltid före fastlagssöndagen. Även om vi firar Kyndelsmässodagen söndagen den 6 februari, finns även den 2 februari markerad i vår kalender, och vi uppmärksammar då "Herrens möte med Simon", som dagen också kallas, i kvällens liturgi i Övre salen.

*

⁸ Kyndel betyder bloss och har samma bakgrund som ordet för ljus i engelskan, *candle*. På latin kallas denna fest *Festum candelabrum*.

⁹ Egerias resebrev, s 71.

Kyndelsmässodagen är i väst också en av årets Mariadagar, och har därför även ett annat namn som inte lyfts fram så ofta: *Jungfru Marie kyrkogångsdag*. Det knyter an till det andra temat som dagen är bärare av: Guds närvaro i sin helgedom. Till det yttre fullgjordes lagens bud när Herren frambars i templet, men i djupare mening kom han sitt folk till mötes. När Maria och Josef bär fram det barn som är världens ljus, möter de Hanna och Symeon, som i barnet känner igen *Uppenbarelsens ljus*. Profeternas utsaga om att Messias skall komma till templet går nu i uppfyllelse: som ett fyrtio dagar gammalt spädbarn bärs han in i templet i en kvinnas armar, och ingen märker det – utom en åldrig och en gammal man!

När vi går till Herrens hus är det för att lyssna till Andens röst, endast då kan vi igenkänna och möta Jesus. Ursprungligen kallades denna dag *Herrens möte med Symeon*, ett namn som den fortfarande har i ortodox tradition. På altaret i Guds hus finner och möter vi Kristus när han bryter brödet i den heliga måltid som kyrkan firar intill den dag då han kommer åter i härlighet. I den ortodoxa liturgin lyder en av hymnerna på denna festdag:

*Gläd dig, Gudaföderska jungfru, full av nåd,
ty av dig uppgick rättfärdighetens sol,
Kristus, vår Gud,
som upplyser dem som är i mörker.
Gläd dig även du, fromme åldring, du som i dina armar bär våra själs Frälsare,
som skänkt oss uppståndelsen.*

Symeon tar barnet i sina armar och fyller templet med den lovsång som miljoner och åter miljoner människor upprepar varje kväll innan de går till vila i den bön som fullbordar dagen – och livet – *Completorium*: Nu låter du din tjänare gå hem, i frid...”

Med Kyndelsmässodagen går nu jul- och epifaniatiden mot sitt slut. Det är en glädjens tid under det heliga året. Glädjen är det första tecknet på Guds födelse i världen. ”Jag bär bud till er om en stor glädje”¹⁰, förkunnar ängeln till herdarna. ”När de såg stjärnan fylldes de av stor glädje”¹¹, berättar Matteus om magerna från Orienten som kom till Betlehem. En glädje för låg och hög, för fattig och rik, för dåre och vis. ”En glädje för hela folket.”¹² Liksom Lukasevangeliet inleds med orden om en ”stor glädje”, slutar det med att lärjungarna efter uppståndelsen återvände till Jerusalem ”under stor glädje.”¹³ Inte utan anledning framhåller Lukas, kyrkans förste historiekrönikör, att den ”uppriktiga glädjen”¹⁴ var det mest slående i mötet med de första Jesuslärjungarna. Det inre språnget av glädje bär bud om att Gud har fötts i världen, ja, fötts i våra hjärtan!

*

Till sist vill jag påminna om några händelser som ligger framför. Den 15-17 februari hålls det ekumeniska präst- och pastormötet, som tidskriften *Pilgrim* inbjuder till tillsammans med Linköpings stift och Stockholms katolska stift. Omkring 350 deltagare

¹⁰ Luk 2:10.

¹¹ Matt 2:10.

¹² Luk 2:10.

¹³ Luk 24:52.

¹⁴ Apg 2:46.

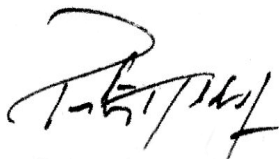
samlas under två intensiva dygn på Bjärka-Säby och Vårdnäs, och vi gläds särskilt över att Enzo Bianchi, grundaren av Monastero di Bose kommer till oss, det blir hans första besök i Skandinavien. Tänk på mötet i era förböner, och alla de präster och pastorer som kommer att vara närvarande! Förböns- och lovsångsgudstjänsten i Vårdnäs kyrka på onsdag kväll liksom den avslutande mässan på torsdag förmiddag är öppna även för den som inte är anmäld till mötet i övrigt.

Planeringen för vårt sommarmöte och kommunitetens generalkapitel är nu i full gång, och den som inte redan markerat det i sin kalender har anledning att göra det. Sommarmötet inleds tisdagen den 9 augusti och pågår fram till söndag. Generalkapitlet hålls över helgen, och hela mötet avslutas med den stora festmässan söndagen den 14 augusti, då löftesavläggelse sker liksom förnyelse av löften. Sommarmötet i sin helhet är givetvis öppet för alla, och det är ett utmärkt tillfälle att bjuda med vänner som vill bekanta sig med Bjärka-Säby och vår kommunitet. Vi hoppas ha programmet färdigt till nästa månadsbrev. Anmälan görs i vanlig ordning till: ekumeniskakommuniteten@nyaslottet.se

Övrigt ur terminens kalendarium:

- Johannesakademin lördagsföreläsningar hålls även i vår på Nya Slottet andra lördagen varje månad. Programmet finns i bifogad pdf. Föreningen Johannesakademins vänner håller sitt årsmöte lördagen den 26 februari kl 13.30 med en offentlig föreläsning av fil dr Helena Bodin på temat: *"Ett större rum än kroppen förmådde"* – *Sinnesintryck av Ravennas mosaiker i modern svensk lyrik och prosa.*
- Lördagen den 26 mars kl 15.30 hålls *Bjärka-Säbyföreläsningen 2011* i samband med utdelandet av årets stipendium från Stiftelsen för förkovran i Bibelns böcker till pastor Samuel Halldorfs minne. Föreläsningen hålls av teologen och pastorn Lennart Thörn, och årets stipendiat offentliggörs i samband med utdelandet.
- Många har redan anmält sig till årets påskfirande, och endast ett fåtal platser finns nu kvar för den som önskar logi på Bjärka-Säby.
- Vårens kommunitetsretreat hålls 31 mars – 3 april.

Er i Kristus förbundne

P.S. Som en del av er vet har jag varit avsidet sedan i början av året för att återhämta mig efter en besvärlig inflammation i luftrör och lungor som förvärrades kring årsskiftet. Behandlingar, i form av läkares kurer och era böner, har dock gett god verkan, hälsan och krafterna är på väg åter. Jag räknar nu med att vara tillbaka i Bjärka-Säby till Kyndelsmässodagen. Tack för all omtanke och förbön under den månad jag varit frånvarande! D.S.